

Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama o Inicijativi REKOM

Srebrenica, Bosna i Hercegovina

26. april 2009.

Druge po redu konsultacije u Bosni i Hercegovini organizirao je *Forum građana Tuzla*, član Grupe za koordinaciju konsultacija u BiH. U radu je učestvovalo 35 predstavnika udruženja žrtava i članova porodica stradalih, lokalnih nevladinih organizacija, jedan predstavnik omladinskog udruženja, jedna studentkinja i jedna novinarka. U konsultacijama je učestvovao i imam iz Srebrenice. Učesnici su pretežno bili iz Srebrenice, Bratunca i Zvornika i jedan predstavnik žrtava iz Vlasenice. Uvodničari su bili Vesna Teršelič (Documenta, Hrvatska), Bogdan Ivanisević (Međunarodni centar za tranzicionu pravdu) i Branko Todorović (Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH), a skup je moderirao Vehid Šehić (Forum građana Tuzle, BiH). Uvodno izlaganje je imao i Amir Kulagić (član Koordinacijskog veća, Srebrenica, BiH). Izvjestili su Press, SAN, Dnevni avaz, Oslobođenje, Dnevni list, Nezavisne novine, Tuzlanski list, BHT1, FTV.

Pojedina udruženja podržala su osnivanje REKOM.

Ja sam tu da izdržim sve ovo i da kažem da treba osnovati regionalnu komisiju REKOM iz razloga što pod broj jedan na taj spisak staviće se i svi oni zločini i nestali i poginuli iz reda srpskog naroda i ja ću bar tim delom biti zadovoljna jer ako nisam imala tu satisfakciju da bilo ko odgovara iz reda bošnjačkog naroda. (Radojka Filipović, Opštinska organizacija zarobljenih i poginulih boraca i nestalih civila Bratunac, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Inicijativa kao Inicijativa sigurno treba i ako uzmemo definiciju da je Inicijativa zapažanje određenog problema i pristup tom problemu. Put rješavanja problema ima svoj oblik i ima svoju formu. U ovom mogu samo da kažem još jednu poruku, lijek je pilula koja je nekad, u prvobitnom obliku jako gorka, međutim rezultati tih pilula, znaju da dovedu do izlječenja. (Dževad Bektašević, Udruženje Porodice žrtava rata Vlasenica '92.-'95, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

REKOM treba podržati samo ukoliko se bude bavio i uzrocima oružanih sukoba.

Ako bi se moglo raditi na tome, što ja zaista još sumnjam, da li se može formirati jedna komisija koja bi zaista istražila istinu. (...) Hoćemo da se počne od čelnih ljudi, od uzroka rata, ko je bio zagovornik ovog rata. (Kada Hotić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Da poredamo hronološki stvari kako bi svi zajedno mogli doći do prave istine, odnosno i da poredamo do '95. jer, obično taj dio '95. svi znamo, al' početak, znati početak '91. avgust i u tom kontekstu, ako budemo radili tako ja mogu da dam podršku. (Hiba Ramić, Fondacija

Mezarje Bratunac '92, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Trebalo je samo ovolike godine preživjeti i hoćemo odgovornost, ali odgovornost od prvog datuma, prvog zločina, uopšte me ne interesuje nacionalnost. Neka odgovara svako za svoje loše djelo, bez obzira koje je nacionalnosti. Ali nećemo ni u jednom momentu preskočiti ni jedan datum, ni jednu pogibiju i ni jedan učinjeni zločin, nema veze na kome je učinjen. (Raza Hrvačić, Organizacija šehida i poginulih boraca opštine Srebrenica, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

REKOM treba da utvrđuje činjenice o zločinima u BiH.

Sve te datume, sva ta događanja, sva ta dešavanja, ubistva treba potkrijepiti određenim činjenicama, kako bi sudovi i svi ti istražni organi mogli donijeti adekvatne presude. Stoga, evo ja lično mislim da nikad nije kasno da se činjenice stave na sto i da razgovaramo o njima i da bi na kraju jednostavno svi mogli mirnije da živimo. (Mevludin Lupić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica općine Zvornik, Lokalne konsultacije sa predstavnicima civilnog društva i udruženjima žrtava, Srebrenica, 26. 04. 2009.)

Potrebno je izraditi bazu podataka i identificirati pored svih žrtava i sve nalogodavce i počinioce.

Zatim, pored identifikacije žrtava, nedostaje identifikacija izvršilaca. Mi identifikujemo žrtve, dajmo da identifikujemo i počinioce, ostavimo te prefikse i dajmo identifikujemo te počinioce. (Dževad Bektašević, Udruženje Porodice žrtava rata Vlasenica '92.-'95, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Da damo punu podršku krivičnom pravosuđu da radi, da svi zločinci imaju svoje ime i prezime, da napravimo bazu podataka da imamo broj, ne samo brojke nego imena i prezimena naše djece. Sva djeca koja su se rodila oni imaju ime i prezime i matični broj. S, otim bi neko vrijeme uskratili ovaj takmičenje ili datum kol'ko je đe ubijeno, a ne negiranje, ko što se često negiraju žrtve genocida u Srebrenici. (Munira Subašić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

REKOM treba da prikupi podatke o mjestima stradanja žrtava, da pronade tajne masovne grobnice i istraži događaje koji su doveli do premještanja iz primarnih u sekundarne i tercijarne masovne grobnice.

Pored informacija o događajima potrebne su nam i informacije o mjestima počinjenih zločina, egzekucija, individualnih streljanja znači o svim događajima. Informacije o lokacijama primarnih grobnica, zatim informacije o događajima koji su prouzročili i koji su uzrokovali uznemiravanje tih primarnih lokacija masovnih grobnica sahranjenih žrtava ili individualnih. Ni u jednom momentu ne umanjujem značaj individualne grobnice u odnosu na masovnu grobnicu. Informacije o lokacijama tih sekundarnih i tercijarnih masovnih grobnica. (Dževad Bektašević,

Udruženje *Porodice žrtava rata Vlasenica '92.-'95*, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Traženje nestalih mora biti prioritet Komisije.

Obzirom da smo preživjeli i sve te torture i sve to što danas preživljavamo i pitanje je da li ćemo preživjeti da nađemo svoje najmilije. Gledajući ovaj materijal koji smo dobili za današnji sastanak, za današnje konsultacije, pa gledajući ovaj broj od 16.252 žrtve, koje još uvijek leže možda u stotinama masovnih grobnica, i ako bi se ja pitao, prvi prioritet bi po meni bio, jeste naći sve nestale, ove koji su po ovom broju. (Mevludin Lupić, Udruženje porodica zarobljenih i nestalih lica općine Zvornik, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

REKOM mora da istraži navode o trgovini ljudskim organima tokom oružanih sukoba u BiH.

Imamo saznanja, u Milićima, oko 200 mladića je odvedeno gdje su im uzimali organe i krv, i bile su specijalne ekipe i oprema, koji su od živih mladića uzimati ti dijelovi. I to da se istraži je li to istina ili je laž. Jer, ovo nas boli, ja sve mislim da je moje dijete živo oderano negdje, da su mu živi organi povučeni. (Kada Hotić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Civilne i vojne žrtve sukoba se ne mogu izjednačavati.

Uništenje civilnog stanovništva ne može se porediti sa stradalim koji su nosili puške i pripadali vojnoj formaciji gdje se danas pokušava izjednačiti stradanje u samim brojkama, a već kada ne može da se balansira iz ovog rata pokušava se nešto nadomiriti iz prethodnog rata.(...) Znači, ko je civil, civil, ko je u vojsci ne treba vojsku ni spominjati, to je ipak pripadnik armije, znači, to su neka druga pitanja. Međutim ovdje isključivo govorimo o civilima, ljudima koji su odvedeni i pobijeni pred svojim pragovima, ili malo dalje, zavisi kako gdje ko stradao. (Hakija Smajlović, Udruženje porodica i zarobljenih lica općine Zvornik, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

I ne mogu biti svi poginuli u ovom ratu žrtve. Sa oružjem žrtve su poginuli i to nisu žrtve, a oni koji nisu, koji su bili bespomoćni, oni su žrtve. Prije svega i svijet je nas stavio kao žrtve, kad nam je stavio embargo na oružje, zabranio nam da se branimo, protiv četvrte oružane sile u Evropi, mi smo se goloruci branili. (Kada Hotić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Nacionalni prefiksi su neprihvatljivi i za žrtve i za zločince.

Neprihvatljivo je da se prilikom identifikacije primjenjuju ti nacionalni prefiksi prema žrtvama, i prema identifikovanim tijelima. Treba nam ravnopravan pristup žrtvama. Žrtve sve imaju svoje ime i prezime, žrtvu svako treba da prihvati. (Dževad Bektašević, Udruženje Porodice žrtava rata

Vlasenica '92.-'95, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Molim vas na ovim skupovima uvijek slušamo iste definicije, iste pojmove, ali molim vas, zašto smo mi ustvari žrtve? Da li je iko od nas odlučio da bude žrtva sam po sebi? Mislim da nije. Da bi postao žrtva, morao je postojati zločin. Da bi postojao zločin, mora postojati zločinac, bez toga nema žrtve. Molim vas, strašno me boli kad čujem prefiks, srpski, hrvatski, bošnjački zločinac. (Amir Kulagić iz Srebrenice, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Komisija mora spriječiti da se na javnim saslušanjima iznosi neistina i da se utvrdi mehanizme kojima će se spriječiti lažno optuživanje pojedinaca.

Činjenica je da u posljednje vrijeme mnogo ljudi optužuje na osnovu nekih izrečenih stvari koje se kasnije, nakon dvije ili tri godine ustanove da su rečene zbog određenog interesa i da nisu imale svoje uporište u istini. Kako spriječiti takve stvari? Ja lično poznajem nekoliko osoba i iz jednog i iz drugog naroda koji su dvije ili tri godine proveli u pritvoru, saslušavani, na kraju su oslobođeni zbog utvrđene činjenice da oni koji su rekli određene stvari protiv njih nisu bile tačne a istovremeno te osobe nikakve satisfakcije za te stvari nemaju. Mislim da su ovo veoma osjetljive stvari i da ta javna slušanja mogu proizvesti kontra efekat. (Nedeljko Simić, Savjet mladih Srebrenice, Lokalne konsultacije sa predstavnicima civilnog društva i udruženjima žrtava, Srebrenica, 26. 04. 2009.)

Žalosna je da država u kojoj se za istinu kažnjava i ide na stub srama a za laž se nagradjuje. Mi nažalost živimo u jednom takvom ambijentu. Ova komisija i ove konsultacije treba da ohrabre ljude da slobodno mogu reći, opet sa punom odgovornošću, za ono što govore, neka svoja zapazanja iz prošlosti. (Vehid Šehić, Forum građana Tuzla, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Potrebno je sa mjesta u državnim službama ukloniti osobe koje su direktno ili indirektno učestvovala u ratnim zločinima.

Ono što je poražavajuće i što mi vrlo često ističemo, evo sjećate se prošle godine, Helsinški odbor je na to ukazao, da u pojedinim institucijama i danas rade pojedinci koji su učestvovali u najtežim kršenjima humanitarnog prava. Da se neki od njih čak nalaze na vrlo visokim pozicijama u policiji, vojsci, parlamentima, ili vlasti na lokalnom nivou i da kriju podatke o masovnim grobnicama ili druge važne podatke o počinjenim zločinima tokom rata, demonstrirajući na taj način, podršku ideologiji zasnovanoj na etničkom čišćenju i progonu ljudi zbog njihove etničke ili vjerske pripadnosti. (Branko Todorović, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Za rad REKOM važne su državne arhive. Iznijeta je zabrinutost kako će REKOM doći do ovih dokumenata.

I molim vas, da bi istina se dokazala, aktuelne vlasti moraju u tome da aktivno učestvuju i da daju svoj doprinos. Mi ne možemo vršiti istraživanje u ratu što je se dešavalo, svugdje ima negdje zapisano. Onaj ko je to zapisao treba da pokaže. (Senad Avdić, Organizacija demobilisanih boraca opštine Bratunac, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Znamo mi poginule, znamo mi da ima još grobnica, znamo mi identifikacije se rade, sve se ovo radi, ali te vrlo važne činjenice, od vrha što nam je došlo sve ovo. To je još sakriveno. Ko će to dati nama da mi to saznamo. Na koji način primorati ljude, to su tajne i tajne koje su sakrivene. (Kada Hotić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)

Potrebno je obilježiti mjesta stradanja civila.

Da obilježimo sva mjesta gdje se je desio zločin, bez obzira gdje i šta. Da imamo znači, da moramo znati da posebno to moramo učiti, jer, ja sam bila u Hrvatskoj, vid'la sam, to mi je se jako svid'lo i nikad niko ne može negirat nešto ako je obilježeno, ako ne budne obilježeno, mi možemo se i dalje govoriti, ubijeno je ovoliko, ubijeno je onoliko. (Munira Subašić, Udruženje Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava i nevladinim organizacijama, Srebrenica, BiH, 26. april 2009.)